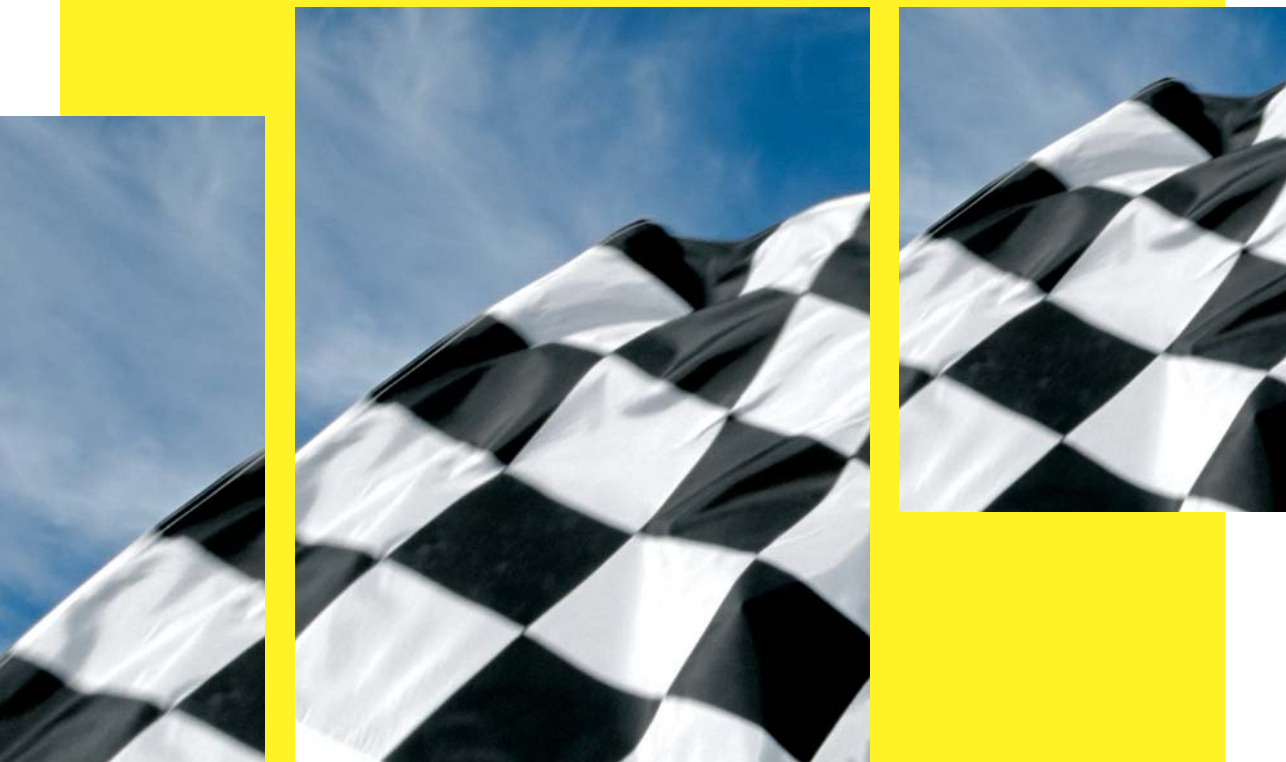

Elementaire bedrijfseconomie

Noordhoff Uitgevers

R. Slot
G.H. Minnaar

Elementaire **Bedrijfseconomie**

Elementaire **Bedrijfseconomie**

Prof. dr. R. Slot
Drs. G.H. Minnaar

Vijftiende druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K Designers, Groningen/Amsterdam
Omslagillustratie: iStockPhoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

1 / 12

© 2007 Wolters-Noordhoff BV Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veeleelvoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (eBook) 978-90-01-84995-5

ISBN 978-90-01-37638-3

NUR 782

Woord vooraf bij de vijftiende druk

Er zijn nogal wat raakvlakken tussen bedrijfseconomische calculaties (met name de kostencalculaties) enerzijds en marketing- en logistieke calculaties anderzijds. Op veler verzoek is daarom in deze druk een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan (elementaire) marketing- en logistieke calculaties (hoofdstuk 9).

Bij de wettelijke regelingen met betrekking tot de jaarlijkse verslaggeving (hoofdstuk 18) is ook enige aandacht besteed aan de IFRS (International Financial Reporting Standards). Deze standaarden moeten door publicatieplichtige ondernemingen sinds 1 januari 2005 verplicht worden toegepast.

Op deze vijftiende druk sluit de zevende druk aan van het *Werkboek bij Elementaire Bedrijfseconomie* (met uitwerkingen op de bijbehorende website www.elementairebedrijfseconomie.noordhoff.nl).

Het betreft hier een aangepaste, geactualiseerde bijdruk.

Langbroek, voorjaar 2007

G.H. Minnaar

Inhoud

Studiewijzer 13

INLEIDING

TERREINVERKENNING

HOOFDSTUK 1 Het werkterrein van de bedrijfseconomie 17

- 1.1 De plaats van de bedrijfseconomie in de economische wetenschap 17
 - 1.2 De taak van de bedrijfseconomie 18
 - 1.3 Met welke vraagstukken houdt de bedrijfseconomie zich bezig? 18
 - 1.4 Het winststreven 20
 - 1.5 Overzicht van de inhoud 21
- Vragen 23

AFDELING I.

KOSTENBEREKENING

HOOFDSTUK 2 Inleiding in de kostenberekening 27

- 2.1 Het kostenbegrip 27
 - 2.2 De doeleinden van de kostenberekening 28
- Vragen 31

HOOFDSTUK 3 De standaardkostprijsberekening; de kostensoorten 32

- 3.1 Algemeen 32
 - 3.2 De kosten van de grond- en hulpstoffen 34
 - 3.3 De kosten van de menselijke arbeidskracht 36
 - 3.4 De kosten van de duurzame productiemiddelen 38
 - 3.5 De overige kostensoorten 46
- Vragen 53

HOOFDSTUK 4 Constante en variabele kosten 54

- 4.1 Constante kosten 54
 - 4.2 Variabele kosten 55
 - 4.3 Constante en variabele kosten en de standaardkostprijs 59
- Vragen 64

HOOFDSTUK 5 Directe en indirecte kosten 65

- 5.1 Enige begripsomschrijvingen 65
 - 5.2 Verbijzonderingsmethoden 66
 - 5.3 Enige speciale verbijzonderingsvraagstukken 78
- Vragen 88

HOOFDSTUK 6 De betekenis van de standaardkostprijs voor de verschillende doeleinden van de kostenberekening 89

- 6.1 Standaardkostprijs en verkoopplan 89
- 6.2 Standaardkostprijs en kostenbewaking 91
- 6.3 Standaardkostprijs en balanswaardering 103
- 6.4 Massa- en stukproductie 106
 - Vragen 109

HOOFDSTUK 7 De variabelekostencalculatie en het verkoop- en productieplan 110

- 7.1 De variabelekostencalculatie 110
- 7.2 Een zestal voorbeelden 110
- 7.3 Uitbesteding 125
- 7.4 Wiskundig intermezzo 126
- 7.5 Commerciële economie; marktonderzoek 128
 - Vragen 129

HOOFDSTUK 8 Investeringsvraagstukken 130

- 8.1 Inleidende opmerkingen 130
- 8.2 De optimale vestigingsplaats 131
- 8.3 De optimale bedrijfsgrootte 131
- 8.4 De optimale gebruiksduur 133
- 8.5 Maken of kopen? 138
- 8.6 De optimale bestelhoeveelheid, de optimale voorraad 140
- 8.7 Selectie van investeringsprojecten 142
 - Vragen 150

HOOFDSTUK 9 Marketing- en logistieke calculaties 152

- 9.1 Inleiding 152
- 9.2 Marketingcalculaties 152
- 9.3 Logistieke calculaties 168
 - Vragen 179

AFDELING II. FINANCIERING

HOOFDSTUK 10 De vermogensbehoefte van het bedrijf 183

- 10.1 Het financieringsprobleem 183
- 10.2 De bepaling van de vermogensbehoefte van de onderneming; vier voorbeelden 184
- 10.3 De samenstelling van de totale vermogensbehoefte van de onderneming 190
 - Vragen 192

HOOFDSTUK 11 De vermogensmarkt 193

- 11.1 De vermogensmarkt en zijn onderdelen 193
- 11.2 De vraag naar vermogen 193
- 11.3 Het aanbod van vermogen 194
- 11.4 De ontmoeting van vraag en aanbod op de vermogensmarkt; directe en indirecte overdracht van vermogen 196
 - Vragen 198

HOOFDSTUK 12 De ondernemingsvormen 199

- 12.1 Inleiding: de keuze van de ondernemingsvorm 199
- 12.2 De eenmanszaak 200
- 12.3 De vennootschap onder firma 200
- 12.4 De commanditaire vennootschap 201
- 12.5 De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid en de naamloze vennootschap 202
- 12.6 De coöperatie 207
- 12.7 Slotbeschouwing 208
 - Vragen 210

HOOFDSTUK 13 De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen 211

- 13.1 De rentabiliteit; de invloed van het prijsniveau 211
- 13.2 Liquiditeit en solvabiliteit 215
- 13.3 De machtsverhoudingen in de onderneming 217
- 13.4 Samenvatting 218
 - Vragen 220

HOOFDSTUK 14 Vormen van eigen vermogen 221

- 14.1 Het eigen vermogen in eenmanszaak, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap 221
- 14.2 Het eigen vermogen in de BV en de NV; het aandelenvermogen 222
- 14.3 Het eigen vermogen in de BV en de NV; de reserves 226
 - Vragen 229

HOOFDSTUK 15 Vormen van vreemd vermogen 230

- 15.1 Inleiding 230
- 15.2 Vreemd vermogen op lange termijn, verstrekt door één crediteur 231
- 15.3 Vreemd vermogen op lange termijn, verstrekt door een aantal crediteuren 232
- 15.4 Vreemd vermogen op korte termijn 236
- 15.5 Voorzieningen 241
- 15.6 Een drietal aanvullingen 242
 - Vragen 248

HOOFDSTUK 16 Enkele bijzondere vraagstukken bij de expansie van de onderneming 250

- 16.1 De aandelenemissie 250
- 16.2 Interne financiering; herkapitalisatie 253
- 16.3 Intensieve financiering 256
- 16.4 Financiële reorganisatie 258
 - Vragen 262

AFDELING III. ENKELE VRAAGSTUKKEN MET BETREKKING TOT DE BEPALING VAN WINST EN VERMOGEN

HOOFDSTUK 17 De interne periodieke winst- en vermogensbepaling 265

- 17.1 De interne perioderekening 265
- 17.2 Winstbepalingsmethoden 267
- 17.3 Een voorbeeld 271
- 17.4 De vervangingswaardemethode bij duurzame productiemiddelen 274
- 17.5 De geanalyseerde interne resultatenrekening 275
 - Vragen 278

HOOFDSTUK 18 Wettelijke regelingen met betrekking tot de jaarlijkse verslaggeving 280

- 18.1 Inleiding 280
- 18.2 De inrichting van de jaarrekening 282
- 18.3 De inrichting van de overige jaarstukken 291
- 18.4 De inrichting van de jaarstukken van kleine en middelgrote rechtspersonen 292
- 18.5 De publicatie van de jaarstukken 292
- 18.6 Besluit 293
 - Vragen 297

HOOFDSTUK 19 Analyse van een gepubliceerde jaarrekening; kengetallen 298

- 19.1 Inleiding 298
- 19.2 De jaarrekening 298
- 19.3 Het kasstroomoverzicht 301
- 19.4 Rentabiliteit 302
- 19.5 Solvabiliteit en liquiditeit 304
- 19.6 Een voorbehoud 306
- 19.7 Een vergelijking in de tijd 308
- 19.8 Samenvatting 311
- 19.9 Beurskengetallen; rendement, koers/winst- en koers/cashflowverhouding 312
 - Vragen 315

HOOFDSTUK 20 Incidentele vermogensbepaling 317

- Vragen 320

AFDELING IV. SAMENWERKING VAN ONDERNEMINGEN

HOOFDSTUK 21 Algemene aspecten van het combinatieverschijnsel 323

- 21.1 Vorm, omvang en richting van de samenwerking van ondernemingen 323
- 21.2 Horizontale en verticale samenwerking 323
- 21.3 Integratie, parallellisatie en proportionaliteit 325
- 21.4 Differentiatie en specialisatie 327
 - Vragen 329

HOOFDSTUK 22 Vormen van samenwerking: de holding company en de samensmelting 330

- 22.1 Trust en holding company 330
- 22.2 Het concern 332
- 22.3 De fusie 333
- 22.4 Korte samenvatting 337
 - Vragen 339

Antwoorden op de vragen aan het eind van de hoofdstukken 340

Zakenregister 369

Studiewijzer

Elementaire Bedrijfseconomie moet worden beschouwd als een basiswerk op het gebied van de bedrijfseconomie.

De bedrijfseconomie is dat deel van de economische wetenschap dat het economisch handelen in de bedrijfshuishouding bestudeert. Zij richt als het ware het vergrootglas op de huishouding van de producent.

Omdat economisch handelen een keuze uit verschillende mogelijkheden inhoudt, zal in *Elementaire Bedrijfseconomie* een sterk accent liggen op de behandeling van keuzevraagstukken in de bedrijfshuishouding.

Dit boek heeft zich door de jaren heen bewezen als studieboek en naslagwerk bij de inleiding van hbo- en wo-studies. Het boek is evenwel ook goed bruikbaar voor mensen die in de praktijk worden geconfronteerd met bedrijfseconomische problemen, maar niet beschikken over de benodigde theoretische bagage.

Gebruikers van het boek worden aan de hand meegenomen door de volgende onderwerpen:

- kostenberekening;
- financiering;
- bepaling van winst en vermogen;
- samenwerking van ondernemingen.

Op vele plaatsen in het boek wordt de stof toegelicht aan de hand van (praktische) voorbeelden.

De gebruikers van het boek kunnen met behulp van de achter elk hoofdstuk opgenomen vragen toetsen of zij de leerstof doorgronden (de antwoorden op de vragen zijn achter in het leerboek opgenomen).

Verdere toetsing kan plaatsvinden met behulp van de opgaven en cases die in een afzonderlijk werkboek zijn ondergebracht.

Inleiding

Terreinverkenning

1 Het werkerrein van de bedrijfseconomie

Hoofdstuk 1

Het werkterrein van de bedrijfseconomie

1.1

De plaats van de bedrijfseconomie in de economische wetenschap

economisch
handelen

De bedrijfseconomie is een onderdeel van de economische wetenschap. Om te kunnen aangeven wat dit onderdeel inhoudt, moet daarom eerst de vraag worden beantwoord met welke problemen de economische wetenschap zich bezighoudt. Deze wetenschap bestudeert het *economisch handelen* van de mens.

Het economisch handelen heeft te maken met de omstandigheid dat de middelen waarover de mens beschikt doorgaans tekortschieten om aan al zijn wensen te voldoen. Zijn behoeften overtreffen met andere woorden zijn middelen. Om deze reden gebruikt hij zijn middelen zodanig dat hij er nog zoveel mogelijk van zijn totale behoeften mee bevredigen kan. Hij verdeelt daartoe zijn schaarse, in meerdere richtingen aanwendbare middelen zo over de verschillende gebruiksmogelijkheden dat hij in totaal genomen er het hoogste profijt van heeft. Hierbij moet hij dus kiezen welke aanwendingsmogelijkheden wel en welke niet in aanmerking komen. Dit keuzehandelen nu is het economisch handelen, dat voorwerp van studie voor de economische wetenschap is.

gezins-
huishouding

Het economisch handelen doet zich allereerst voor in de *gezinshuishouding*. Daar moet een beperkt inkomen (het schaarse middel) telkens worden verdeeld over een reeks van bestedingsmogelijkheden, die elk verband houden met een bepaalde behoefte van het gezin. Deze verdeling zal het gezin zo uitvoeren dat het zijn totale behoeftebevrediging zo groot mogelijk maakt.

bedrijfs- of
productie-
huishouding

Tegenover de gezinshuishouding, waarin het inkomen wordt geconsumeerd, staat de *bedrijfs- of productiehuishouding* (kortweg ook wel *bedrijf* genoemd), waarin het inkomen wordt verdiend. In de bedrijfshuishouding vindt het economisch handelen op overeenkomstige wijze plaats als in de gezinshuishouding. Telkens staat de leiding van de bedrijfshuishouding voor het probleem haar schaarse middelen (dit zijn: haar productiemogelijkheden) zo te gebruiken dat het eindresultaat zo gunstig mogelijk wordt. Dit laatste komt meestal voornamelijk hierop neer, dat de totale nettowinst zo hoog mogelijk wordt.¹

¹ Dit wordt uitgewerkt in § 1.4.

bedrijfs-
economie

De *bedrijfseconomie* is dat deel van de economische wetenschap dat het economisch handelen in de bedrijfshuishouding bestudeert. Zij richt als het ware het vergrootglas op de huishouding van de producent.

keuzevraag-
stukken

Omdat economisch handelen een kiezen uit verschillende mogelijkheden inhoudt, zal in het navolgende een sterk accent vallen op de *keuzevraagstukken* in de bedrijfshuishouding.

1.2

De taak van de bedrijfseconomie

verklaren
onderzoeken

De bedrijfseconomie heeft in de eerste plaats tot taak het economisch gebeuren dat zich in de bedrijfshuishouding voltrekt, te *verklaren*. Zij dient daartoe te *onderzoeken* welke factoren voor dat gebeuren van betekenis zijn en hoe deze onderling samenhangen. Zo onderzoekt de bedrijfseconomie bijvoorbeeld hoe de omzet en de kosten – en daarmee de winst – veranderen als de omvang van productie en verkoop verandert.¹

onmisbaar hulp-
middel

Als de bedrijfseconomie deze taak goed verricht is zij in staat een juist inzicht te geven in de wijze waarop een bedrijfshuishouding functioneert. Voor de leiding van het bedrijf wordt zij daardoor *een onmisbaar hulpmiddel*.

1.3

Met welke vraagstukken houdt de bedrijfseconomie zich bezig?

welke keuze-
mogelijkheden

Zoals we reeds opmerkten houdt de bedrijfseconomie zich bezig met het economisch handelen, het keuzehandelen in het bedrijf. Voor *welke keuzemogelijkheden* ziet de leiding van het bedrijf zich nu geplaatst?

Wij kunnen deze vraag allereerst stellen voor het moment dat het bedrijf nog moet worden opgericht. Doorgaans staat men dan voor een heel complex van keuzevraagstukken:

- op welke producten zal de op te richten bedrijfshuishouding zich het beste kunnen gaan toeleveren, gezien de afzetmogelijkheden en de kosten?
- wat is de gunstigste vestigingsplaats?
- welke capaciteit moet het bedrijf krijgen?
- welke productiemethoden zullen worden toegepast?
- wat zal de ondernemingsvorm zijn en hoe kan de financiering het best opgezet worden?
- hoe moet de interne organisatie worden opgebouwd en het personeelsvraagstuk worden aangepakt?

investerings-
project

Van de vele zich hier voordoende mogelijkheden worden de meest in aanmerking komende elk aan een nader onderzoek onderworpen en uitgewerkt tot een project. Zo'n oprichtingsproject kan men ook aanduiden als een *investe-*

¹ Zie hierover verder §7.2.

ringsproject, omdat bij de oprichting een bepaald geldsbedrag moet worden geïnvesteerd, en wel in de productiemiddelen waar het bedrijf mee gaat werken: terreinen, gebouwen, machines, voorraden, en dergelijke.

De oprichters zullen uit de verschillend mogelijke projecten dus een keuze moeten doen. Zij staan met andere woorden voor het moeilijke vraagstuk van de *keuze (selectie) van investeringsprojecten*.¹

keuze van
investerings-
projecten

In de jaren na de oprichting, als het bedrijf eenmaal draait, komt de leiding ervan telkens te staan voor vragen als:

- moet het bedrijf worden uitgebreid?
- wat is dan de beste manier om financieringsmiddelen aan te trekken?
- zijn de producten nog voldoende winstgevend of moet op andere artikelen worden overgegaan?
- is het raadzaam te streven naar samenwerking met andere bedrijven?

Ook hierbij doen zich doorgaans meerdere mogelijkheden voor waaruit naar beste weten een keuze moet worden gedaan.

Door besluiten als hiervoor werden genoemd (oprichting, uitbreiding, samenwerking, enzovoort) legt de leiding van de bedrijfshuishouding vast welke koers de komende jaren zal worden gevolgd. Wij zullen dit *bepalen van het bedrijfsbeleid voor de komende jaren* aanduiden als *planning op lange termijn*. Deze planning vindt zijn neerslag in het meerjarenplan of *langetermijnplan* (ook wel aangeduid als strategisch plan). In de praktijk bestrijkt zo'n plan meestal een periode van drie tot vijf jaar, maar in sommige bedrijven wordt ook een nog langere periode in beschouwing genomen. Hoe verder de planninghorizon, des te globaler is uiteraard de opzet van het plan. Het spreekt verder vanzelf dat de langetermijnplannen regelmatig moeten worden herzien op grond van intussen gewijzigde toekomstverwachtingen.

planning op
lange termijn
langetermijn-
plan

Wanneer het langetermijnplan is vastgesteld is daarmee tegelijk een aantal besluiten genomen ten aanzien van de opbouw, de structuur, die het bedrijf de komende jaren zal hebben. De productiemogelijkheden van het bedrijf zijn daarmee voorlopig gegeven. Een heel andere vraag is hoe op korte termijn gezien – bijvoorbeeld in de komende maanden – van die voorlopig als gegeven te beschouwen productiemogelijkheden het beste gebruik kan worden gemaakt. Deze vraag is het onderwerp van de *planning op korte termijn* (het operationele plan). Is voor de langetermijnplanning het probleem welke opbouw, welke structuur het bedrijf de komende jaren het beste kan hebben, voor de kortetermijnplanning daarentegen is deze opbouw te beschouwen als een gegeven en is de vraag hoe het bedrijf van zijn aldus gegeven mogelijkheden het meeste

planning op
korte termijn

¹ Zie hierover verder §8.7.

profijt kan trekken. Dit laatste komt vooral hierop neer, dat voor de komende korte periode (bijvoorbeeld voor het komende seizoen) het meest voordelige *verkoop- en productieplan* moet worden opgesteld.¹

verkoop- en
productieplan

De planning op korte termijn vindt uiteraard plaats op basis van het geldende meerjarenplan. Aan het kortetermijnplan wordt meestal een taakstelling verbonden voor degenen die dit plan moeten uitvoeren. In de *budgettering* (taakstellende begroting) kunnen de taakopdrachten voor de verschillende verantwoordelijke functionarissen gedetailleerd worden vastgelegd.²

budgettering

Het vervolg op de planning, en ook haar complement, is de resultatenbepaling. Na afloop van een periode zal de leiding van de bedrijfshuishouding namelijk willen weten in hoeverre het voor die periode opgestelde plan is gerealiseerd en de begrote resultaten zijn behaald. Hiertoe dient de periodieke *winstbepaling*.

winstbepaling

Het gaat er echter niet alleen om het in totaal behaalde resultaat vast te stellen. Van ten minste evenveel belang is het te weten in hoeverre de verschillende producten winstgevend zijn geweest. Eveneens moet worden nagegaan in hoeverre de diverse onderdelen van het bedrijf hebben gewerkt overeenkomstig de planning en in welke mate derhalve de verantwoordelijke afdelingshoofden/budgethouders hun taakstelling hebben gehaald. Aan de winstbepaling is daarom de vaststelling hoe de winst tot stand is gekomen (de zogenaamde *winstanalyse*) verbonden.³

winstanalyse

1.4

Het winststreven

Zoals wij zagen staat de leiding van de bedrijfshuishouding bij het vaststellen van het bedrijfsbeleid dat ze wil gaan voeren doorgaans voor een aantal keuzemogelijkheden. In § 1.3 werden hiervan enige voorbeelden gegeven. Een vraag die we nog niet voldoende hebben beantwoord is aan de hand waarvan de leiding uit deze mogelijkheden haar keuze doet. Opgemerkt werd al⁴ dat zij zich daarbij in de meeste gevallen vooral zal laten leiden door het streven naar een zo hoog mogelijke winst.

onderneming

Wij zullen ons in dit boek voornamelijk oriënteren op de zelfstandige, op winst gerichte bedrijfshuishouding, welke ook als *onderneming* kan worden aangeduid. Veel van hetgeen voor de onderneming geldt is evenwel ook van toepassing op bedrijfshuishoudingen die niet op winst gericht zijn.

winst op
lange termijn

In het algemeen zal ons uitgangspunt zijn dat de onderneming bij haar planning wordt geleid door het streven naar *een zo groot mogelijke winst* en wel *op lange termijn*. Met dit laatste is bedoeld dat winstmogelijkheden die zich op

¹ Dit wordt uitgewerkt in hoofdstuk 7.

² Zie hierover verder § 6.2.

³ Zie § 17.5.

⁴ Zie § 1.1.

korte termijn voordoen ten volle worden benut, behalve wanneer daardoor de toekomstige winstmogelijkheden van het bedrijf te veel schade zouden ondergaan. In dat geval geeft men de op korte termijn bestaande winstmogelijkheid bewust prijs. *Voorbeeld:* Een bedrijf brengt aan zijn afnemers een lagere, minder winstgevendende prijs in rekening dan voor het moment mogelijk zou zijn, en wel omdat het vragen van de hoogst mogelijke prijs zou leiden tot een verlies van goodwill bij de afnemers; het bedrijf zou daarvan later een terugslag kunnen ondervinden in zijn marktpositie en daarmee in zijn winstmogelijkheden.

Het is intussen niet altijd zo dat het behalen van de maximale winst (op lange termijn) ook het uiteindelijke doel van de onderneming is. Haar eigenlijke doel kan ook zijn het bevorderen van de continuïteit en de groei van de onderneming, het handhaven en uitbreiden van de werkgelegenheid en het zorgen voor het welzijn van alle bij de onderneming betrokkenen (de zogenaamde participanten). Hierin slaagt men doorgaans echter des te beter naarmate er meer winst wordt gemaakt. Ook in deze gevallen kan daarom worden gewerkt met de veronderstelling dat de onderneming streeft naar een zo hoog mogelijke winst.

ook niet-geldelijke motieven

Naast dit winststreven kunnen *ook niet-geldelijke motieven* het handelen van de ondernemingsleiding bepalen. Zo kan bijvoorbeeld het vraagstuk van de machtsverhoudingen in de onderneming het beleid in belangrijke mate beïnvloeden.¹ Ook zuiver ethische en sociale overwegingen kunnen een rol spelen. Vooral voor de grote ondernemingen geldt dat zij zich meer bewust worden van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, dit wordt maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) genoemd; dit kan tot uiting komen in hun zorg voor het milieu en voor het instandhouden van de werkgelegenheid, ook als dat van die ondernemingen financiële offers vraagt. Wanneer daar aanleiding voor is zal op deze invloeden worden gewezen. Overigens zullen wij – zoals opgemerkt – uitgaan van het streven naar een maximale (geld-)winst.

1.5

Overzicht van de inhoud

Geopend wordt met een behandeling van de kostenberekening (afdeling I).

Deze wordt gepresenteerd als hulpmiddel voor verschillende doeleinden en met name als instrument ten behoeve van de planning op korte termijn (hoofdstuk 6 en 7).

De betekenis van de kostenberekening voor langetermijnplanning en wel voor verschillende investeringsvraagstukken, wordt behandeld in hoofdstuk 8. Afdeling I wordt afgesloten met hoofdstuk 9, waarin een aantal elementaire

¹ Zie hierover verder § 13.3.

marketing- en logistieke calculaties wordt behandeld.

Afdeling II is gewijd aan de financiering van de bedrijfshuishouding, eveneens een onderdeel van de planning op lange termijn, althans in hoofdzaak. Datzelfde geldt voor afdeling IV over de samenwerking van ondernemingen.

Winstbepaling en winstanalyse worden besproken in afdeling III, waarin ook een hoofdstuk over het analyseren van gepubliceerde jaarrekeningen is opgenomen.

Men zou op grond van § 1.3 hebben kunnen verwachten dat niet de problemen van de korte-, maar die van de langetermijnplanning voorop waren geplaatst. Om didactische redenen is hiervan echter afgezien en wordt begonnen met een exposé over de kostenberekening, met name ten behoeve van de planning op korte termijn.

Zo lijkt het eveneens voor de hand te liggen de afdeling winstbepaling achteraan te plaatsen. Deze afdeling sluit evenwel nauw aan bij afdeling II (over de financiering).

Eerder in dit boek opgenomen hoofdstukken over vormen van samenwerking: de functionele samenwerking en het kartel, PBO-organen en Leiding en organisatie zijn verplaatst naar de website bij dit boek: www.elementaire-bedrijfseconomie.noordhoff.nl.

Vragen

- 1.1 Verklaar waarom de bedrijfseconomie kan worden aangemerkt als een onderdeel van de economische wetenschap.
- 1.2 Op grond waarvan kan worden gesteld dat de bedrijfseconomie voor de leiding van de bedrijfshuishouding een onmisbaar hulpmiddel is?
- 1.3 Verklaar waarom oprichters van bedrijfshuishoudingen te maken krijgen met het vraagstuk van de selectie van investeringsprojecten.
- 1.4 Hoe lang is meestal de periode die wordt bestreken door het meerjarenplan?
- 1.5 Hoe verandert de opzet van dit plan als de planperiode langer wordt?
- 1.6 Waarom heeft een bedrijfshuishouding naast een langetermijnplan ook een kortetermijnplan nodig?
- 1.7 Hoe is de relatie tussen de planning op korte termijn en die op lange termijn?
- 1.8 Verklaar waarom naast de winstbepaling ook een winstanalyse nodig is.
- 1.9 Waarom geeft een onderneming doorgaans de voorkeur aan een zo groot mogelijke winst op lange termijn boven een maximale winst op korte termijn?
- 1.10 Welk verband bestaat er tussen het streven naar continuïteit en het streven naar winst?

